

از پشت پرده های یک کارخانه چه می دانیم؟

نویسنده: فرزانه برزگر، معلم و تسهیلگر
حوزه های درسی:

کلاس های اجتماعی و علوم چهارم تا هشتم
مناسب برای پایه های چهارم تا هشتم

امروزه مردم بیشتر از گذشته به پوشش خود فکر می کنند و متاثر از تبلیغات، خواهان البسه بیشتر و مد روز هستند. نوجوانان نیز بسیار تحت تاثیر این تبلیغات قرار می گیرند و همراهی با مد را مثبت و نوعی ارزش می دانند. اما یک نوجوان چگونه می تواند مقابل این حجم از تبلیغات بایستد و همراه موج مد، درگیر مصرف گرایی نشود؟ شاید یکی از راه حل ها، آگاهی از پشت پرده های این صنعت باشد. در این طرح درس تلاش می کنیم پیامدهای محیط زیستی و انسانی صنعت پوشاک و fast fashion را بررسی کنیم.

وزارت
تربیت
معلمی

از پشت پرده های یک کارخانه چه می دانیم؟

اهداف:

دانش آموز بتواند مساله را فراتر از وجوه آشکارش بررسی کند و به زوایای پنهان آن هم بپردازد.
دانش آموز با پیامدهای صنعت مد آشنا شود.

ابزارهای مورد نیاز:

کاربرگ، وسیله پخش فیلم

انتظارات:

نوجوانانی که درگیر مد هستند باید از مسائل پنهان این صنعت نیز مطلع باشند تا بتوانند آگاهانه در مورد آن تصمیم بگیرد و نه فقط متأثر از تبلیغات.

از دیگر مسائل حائز اهمیت، وضعیت نیروی کار کارخانه‌ها است، چرا که سرمایه‌داران به دنبال سود حداکثری هستند و برای کسب آن کارگران را استثمار می‌کنند. تا به امروز چندین پویش در ارتباط با شرایط کارگران صنعت مد ایجاد شده، از جمله می‌توان به پویش 'labour behind label'، 'clean clothes campaign' اشاره کرد و یا هشتگ #whomademyclothes را دنبال کرد.

تلاش تمامی این پویش‌ها جلب توجه افکار عمومی نسبت به شرایط دشوار کارگران، به خصوص در کشورهای کم‌تر توسعه یافته است. بعضی از برندهای معروف برای کاهش هزینه‌های تولید خود به کشورهای در حال توسعه روی می‌آورند چرا که کارگر ارزان‌تر است، مقررات و حقوق کارگران را (از جمله محدودیت ساعت کار، بیمه و ...) به راحتی می‌توان دور زد و ... برندهایی مانند H&M که شعار خود را فشن و کیفیت با بهترین قیمت (fashion and quality at the best) انتخاب کرده، و اجناسشان برای قشر بزرگ تری قابل دسترس است هم، فقط ظاهر را حفظ کرده‌اند و از بدترین استثمارکنندگان کارگران در کشورهای آسیایی و آفریقایی هستند. برند H&M تنها یک نمونه از کارخانه‌ها و برندهایی است که از کارگران و شرایط کاری کشورهای آسیایی و آفریقایی سوءاستفاده می‌کند.

دانش‌آموزان یکی از مدارس انگلستان با آگاهی از پشت پرده‌های این صنعت، تصمیم گرفتند به یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان لباس فرم مدرسه که یونیفرم و لباس ورزشی هزاران مدرسه در سراسر انگلیس را تولید می‌کند، نامه‌ای بنویسند. این برند در سایتش ادعا می‌کند که تمام محصولاتشان در شرایط کار ایمن و اخلاقی تولید می‌شود، اما تازمانی که مدرکی ارائه نشود، این‌ها فقط کلماتی هستند که به والدین احساس خوبی نسبت به خرید لباس می‌دهد. به همین دلیل دانش‌آموزان و والدین آن‌ها درخواست کرده‌اند تا لیست و آدرس واحدهای تولیدی، محصولات تولید شده و شرایط کارگران (جنسیت، سن، تعداد و ...) در هر واحد به صورت شفاف اعلام شود.

ما در ایران نیز با چنین مسائلی مواجه هستیم. شاید ورود سرمایه‌گذاران خارجی محدود شده باشد، اما بعضی از سرمایه‌داران داخلی نیز تفاوتی با آن‌ها ندارند و هدفشان یکی است. بعضی از برندهای کیف و کفش یا پوشاک معروف ایرانی هم اجناسشان را در کارگاه‌های غیر استاندارد جنوب و حاشیه شهرها، توسط کودکان کاری یا کارگر ارزان تولید می‌کنند و بدین ترتیب از هزینه‌های تولید خود می‌کاهند و سود بیشتری دریافت می‌کنند. بسیاری از آن‌ها علاوه بر مساله

<https://cleanclothes.org> ۱

<https://labourbehindthelabel.org> ۲

<https://www.fashionrevolution.org/tag/who-made-my-clothes> ۳

کارگران، به مسائل محیط زیستی هم بی توجه هستند. می توان دانش آموز را نسبت به اتفاقاتی که حول تولید اجناس می افتد حساس کرد و به سوی مطالبه ای جمعی سوق داد.

مراحل تدریس:

برای این طرح درس ۳ الی ۴ جلسه در نظر بگیرید.

در ابتدا از بچه ها بخواهید دغدغه های محیط زیستی شان را مطرح کنند. سپس به کمک کاربرگ ها ذهن آنان را به سمت تاثیرات محیط زیستی صنعت پوشاک و سپس مد ببرید. قطعا می توان با هر فعالیت دیگری -از جمله نمایش و فیلم و ... که چنین محتوایی را نمایان می کند، نیز ذهن دانش آموزان را درگیر این موضوع کرد. در کاربرگ اول گفتگویی حول تاثیرات محیط زیستی صنعت پوشاک طراحی شده. می توان برای این کاربرگ، یافته ها و سوالات دانش آموزان یک تا دو جلسه زمان گذاشت و تاثیرات زیست محیطی کارخانه های داخلی را نیز بررسی کرد.

کاربرگ دوم مستقیما به مساله کارگران می پردازد و برای جلسه سوم و چهارم در نظر گرفته شده. می توان فعالیت حول

این کاربرگ را با عکس و فیلم تکمیل کرد، در کلاسهای

متوسطه می توان از فیلم های مستندی مانند «اچ اندام

لباس ارزان بهای گزاف» استفاده کرد. (بخشی از

اطلاعات این کاربرگ نیز از این مستند گرفته شده) از

دانش آموزان (خصوصا در پایه های بالاتر) بخواهید

در مورد شرایط کارگران در ایران، به ویژه کودکان کار،

تحقیق کنند و در کلاس در مورد آن گفتگو کنید.

این دو کاربرگ در اصل برای دانش آموزان پایه چهارم

تهیه شده و قطعا نیازمند تغییراتی برای استفاده در

کلاس های بالاتر است.

در دروس مرتبط با مسائل محیط زیستی، می توان

فراتر از کتاب پیش رفت و تاثیر صنعت پوشاک،

وسایل الکترونیکی، لوازم آرایشی و ... را بر محیط زیست بررسی کرد. این صنایع با توجه به تولید انبوه و تغییرات هرروزه

محصولاتشان، مخاطراتی جدی برای محیط زیست به همراه دارند و با تبلیغات گسترده ما را به سمت بازارها می کشانند.

اطلاعات تماس:

@baztabschool

@baztabschool

ایمیل:

info@baztab.school.ir

وبسایت: baztab.school.ir

دانش آموز عزیز در گفتگوی زیر شرکت کن و پاسخ‌هایی قانع‌کننده ارائه بده.

شیما و سارا درگیر بحثی هستند. شما نیز وارد بحث آن‌ها شوید و کمکشان کنید تا به نتیجه برسند. شیما در حال خواندن خبری است که بسیار متعجبش کرده. سارا می‌پرسد: «چه مطلبی می‌خوانی که این قدر متعجب شدی؟»

شیما: در مورد کارخانه‌های نساجی مطلبی می‌خوانم. کارخانه‌های تولید پارچه و بافندگی را می‌گویم. سارا: آهان. حالا مگر چه نوشته؟

شیما: این کارخانه‌ها برخلاف چیزی که فکر می‌کنیم آلودگی زیادی دارند، به خصوص که آب زیادی برای شستن و رنگ کردن و... پارچه‌ها به فاضلاب می‌ریزند. بعضی از کارخانه‌ها آب آلوده را در رودها و دریاها رها می‌کنند.

سارا: ای وای! بیچاره ماهی‌ها و آبزیان. حتما خیلی از آن‌ها مسموم می‌شوند.

شیما: بله. این کارخانه‌ها نسبت به کارخانه‌های دیگر خیلی آلوده‌کننده هستند. آن‌ها باعث آلودگی هوا هم می‌شوند و از سوخت‌های فسیلی مثل گاز هم زیاد استفاده می‌کنند، علاوه بر این آلودگی صوتی هم دارند.

سارا: مگر بقیه کارخانه‌ها این مشکلات را ندارند؟

شیما: خیلی از کارخانه‌ها باعث آلودگی هوا می‌شوند اما مثلاً آب‌ها را آلوده نمی‌کنند، یا مثلاً کارخانه‌های لبنیات خیلی کمتر هوا را آلوده می‌کنند... اصلاً چرا این همه کارخانه نساجی ساخته شده؟ این کارخانه‌ها آلودگی زیادی دارند و متأسفانه تعدادشان هم زیاد است. به نظر من ما هم در گسترش کارخانه‌های نساجی نقش داریم.

سارا: ما؟ چرا؟! ما که کارخانه نساجی نساختیم.

شیما: به نظر من سبک لباس پوشیدن ما تغییر کرده. به نظرت مادر بزرگ اندازه ما لباس داشته؟

سارا: نه بابا... مادر بزرگ وقتی هم سن ما بوده، به اندازه نصف کم‌دما لباس داشته. تازه شاید کمتر.

شیما: خب چرا نداشت؟

سارا: خب هر سال مدل‌ها فرق می‌کنند. مد تغییر می‌کند و لباس‌هایمان قدیمی می‌شوند. قبلاً این قدر مدل‌ها تغییر نمی‌کردند.

بعد تازه الان آن قدر لباس‌های قشنگ‌تری طراحی می‌شود که آدم دلش می‌خواهد همه را داشته باشد.

شیما: آهاااااااا، مشکل همین جا است.

سارا: خب مگر چه ایرادی دارد؟

شیما: می‌دانی هر سال چقدر لباس دور ریخته می‌شود؟ به خاطر این که دیگر مد نیستند و به نظر ما قدیمی شده‌اند؟ با این که هنوز قابل استفاده هستند.

به نظر شما مد چه تاثیری بر محیط زیست دارد؟ توضیحات شیما را کامل کنید.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

سارا: هووووم راست می‌گویی، به این فکر نکرده بودم. در این زمینه چه کمکی از دست ما برمی‌آید؟
شما به جای شیما پاسخ بدهید.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

سارا: آخر دیدی چقدر تبلیغات لباس‌ها و مد زیاد است. خیلی سخت است که این تبلیغات را نادیده بگیریم. آگه مد آسیب می‌زند اصلاً برای چه تبلیغ می‌کنند؟
شیما: سوال خوبی است. قطعاً وقتی ما می‌دانیم چیزی به محیط زیست آسیب می‌رساند، مسئولان کشور و کارخانه‌دارها هم می‌دانند. این‌که فعالیت کارخانه‌ها و ... را کنترل نمی‌کنند و تازه اجازه تبلیغ به آن‌ها هم می‌دهند، سوال برانگیز است.
در مورد جملات آخر سارا و شیما فکر کنید. از بزرگ‌ترها کمک بگیرید تا به جوابی قانع‌کننده برسید و برای آن‌ها هم توضیح دهید که چرا جلوی فعالیت کارخانه‌ها و تبلیغات مد گرفته نمی‌شود.

.....
.....
.....
.....
.....

اطلاعات تماس:
@baztabschool ✉
@baztabschool 📷
ایمیل:
info@baztabschool.ir
وبسایت: baztabschool.ir

امروزه در دنیای زندگی می‌کنیم که هر لحظه درگیر تبلیغات هستیم، تبلیغات مجازی و غیرمجازی. همه ما روزانه تصاویر زیادی می‌بینیم که ما را به خرید کردن تشویق می‌کند. اما چقدر به پشت‌صحنه خریدهایمان فکر می‌کنیم؟

در این کاربرد می‌خواهیم اطلاعاتی درباره یکی از برندهای لباس به دست بیاوریم. برند H&M یک برند معروف سوئدی است. یکی از اصلی‌ترین دلایل شهرت برند اچ‌ان‌دام، فعالیت جدی آن‌ها در سبک فست فشن (Fast Fashion) یا مد سریع است. در این سبک شرکت‌ها سعی می‌کنند دوره زمانی طراحی تا فروش محصول را تا حد ممکن کم کنند. آن‌ها در کنار توجه کامل به طراحی و زیبایی محصولات، به پایین نگه داشتن قیمت محصولات و قابل خرید بودن برای عموم مردم توجه دارند.

اولین فروشگاه هنس (نام قبلی H&M) در پایتخت سوئد، در سال ۱۹۵۲ تاسیس شد و با تاسیس دومین شعبه در سال ۱۹۵۴ برنامه‌های جدی بازاریابی هنس شروع شد. آن‌ها با تبلیغاتی کاملاً رنگی و جذاب، قدم‌های اولیه برای شهرت برند خود را برداشتند. تا پایان دهه ۱۹۵۰ فروشگاه‌های متعدد این برند در سوئد تاسیس شدند. آن‌ها از سال ۱۹۶۸ با شرکت‌های دیگر قرارداد بستند، آن تولیدی‌ها زیرمجموعه H&M قرار گرفتند و این مجموعه هر سال گسترش یافت.

در دهه ۱۹۹۰ میلادی، تبلیغات روی بیلبوردهای بزرگ خیابانی شروع شد و به مرور تبلیغات سنتی روزنامه‌ای به حاشیه رانده شد. در آن سال‌ها اچ‌ان‌دام با استفاده از مدل‌های مشهور از میان بازیگران و هنرمندان توجه مردم را به خود جلب کرد. آن‌ها توانستند در کشورهای مختلف اروپایی و آمریکایی فروشگاه بزنند و با صدور و فروش پوشاک به کشورهای مختلف، سود بسیاری کسب کنند.

شرکت اچ‌ان‌دام دومین برند بزرگ عرضه‌کننده لباس در جهان و رقیب سرسخت شرکت زارا (Zara) است. طبق جدیدترین آمار، این برند در ۶۲ کشور جهان بیش از ۴۵۰۰ فروشگاه و ۱۳۲۰۰۰ کارمند دارد.

مشکلات و مسائل مربوط به کارگران این کارخانه:

H&M نیز مانند بسیاری از تولیدکنندگان صنعتی، در تاریخ خود با چالش‌های متعدد از جمله شکایت حامیان محیط زیست یا اتحادیه‌های کارگری^۱ روبرو بوده است. در سال ۲۰۱۱ در طول یک هفته حدود ۲۰۰ کارگر کارخانه این برند در کشور کامبوج بیهوش شدند. دلایل این اتفاق، بخارهای شیمیایی و تهویه ضعیف سالن‌های کارخانه بوده است. بسیار مهم است که شرایط کار آسیب جانی به کارگران وارد نکند.

۱ گروه‌های کارگری که مشکلات و منافع کارگران را دنبال می‌کنند.

این برنر در کشور اندونزی هم چندین کارخانه دارد. بچه‌ها جالب است بدانید بعضی از کارگرانی که در کارخانه‌های اندونزی کار می‌کنند از ۸ صبح تا ۱۰ شب مشغول به کارند و این یعنی روزی ۱۴ ساعت کار. اگر حساب کنیم که آن‌ها ۲۵ روز در ماه و هر روز ۱۴ ساعت کار می‌کنند، یعنی هر ماه ۳۵۰ ساعت کار می‌کنند. حالا فکر می‌کنید اگر کارگری در یک کشور اروپایی ۳۵۰ ساعت در ماه کار می‌کرد چقدر درآمد داشت؟

طبق قوانین بعضی از کشورها مانند آلمان و سوئد کارگران در ازای هر یک ساعت حقوق دریافت می‌کنند. بنابراین آن‌ها در آن سال‌ها باید چیزی حدود ۱۴۰۰ دلار در ماه دریافت می‌کردند، اما در کشور اندونزی ماهی ۳۰ تا ۶۰ دلار دریافت می‌کردند! (البته کارگران در آمریکا و اروپا هم در شرایط ایده‌آل نیستند اما وضعیتشان بهتر است).

علاوه بر این، کارگران در اکثر کشورهای اروپایی طبق قانون تا روزی ۸ ساعت کار می‌کنند و نه بیشتر. چون آن‌ها نیز به استراحت، تفریح و سرگرمی با خانواده‌هایشان نیاز دارند. همچنین طبق قانون، محیط کار کارگران باید ایمن باشد و کارفرما (کسی که صاحب کار است) باید محیط کار را امن کند. اما مثلاً در بنگلادش که تعداد زیادی کارخانه پوشاک برندهای اروپایی و آمریکایی وجود دارد، می‌توان از ایمنی محل کار کارگران به راحتی چشم‌پوشی کرد. از بدترین حوادثی که در این کشور اتفاق افتاده می‌توان به حادثه رانا پلازا (Rana Plaza) اشاره کرد. این ساختمان پراز کارگر بود و بارها کارگران به فرسودگی ساختمان معترض شده بودند، اما مسئولین به حرف آن‌ها اهمیتی ندادند و برای بازسازی ساختمان هزینه نکردند. نهایتاً آن ساختمان فروریخت و حدود ۱۰۰۰ کارگر کشته و تقریباً ۲۰۰۰ کارگر مجروح شدند. پس از آن حادثه، با فشار اتحادیه‌های کارگری، قانونی در بنگلادش تصویب شد که برندهای پوشاک را مجبور می‌کرد تا به حقوق کارگران رسیدگی کنند. البته هنوز می‌توان آن قانون را با رشوه دور زد!

پس از تصویب این قانون H&M در کشوری دیگر هم کارخانه احداث کرد. آن کشور اتیوپی در قاره آفریقا بود. خبرنگاران پس از بررسی شرایط دریافتند که در این کشور بر میزان دستمزد کارگران بخش خصوصی (بخش‌های غیردولتی) نظارتی وجود ندارد. در نتیجه کارخانه H&M می‌تواند حقوق بسیار کمی به کارگران پرداخت کند و کارش قانوناً مشکلی ندارد.

«قانون منع کار کودک» هم یکی از قوانینی است که می‌توان در کشورهای در حال توسعه به راحتی دور زد. اما این قانون در کشورهای اروپایی و آمریکایی بیشتر جدی گرفته می‌شود. بسیاری از تولیدی‌ها برای کارهای ساده خود از کودکان استفاده می‌کنند تا دستمزد کمتری به آنان بدهند. سازمان بین‌المللی کار تخمین می‌زند که ۱۷۰ میلیون کودک در جهان مشغول به کار هستند و بسیاری از آن‌ها پارچه و پوشاک مورد نیاز در اروپا و آمریکا را تولید می‌کنند.

متنی که خواندید از منابع مختلفی برداشته شده. از گزارش‌های خبری گاردین گرفته تا یونیسف، فیلم مستند «لباس ارزان بهای گزاف» در مورد برند H&M و... اما فقط این یک نگاه وجود ندارد. در این کاربرد بیشتر به مشکلات کارگران پرداخته شد. قطعاً کسانی هم هستند که برای فعالیت‌های این چنینی کارخانه‌ها توجیهات و دلایلی دارند. آن‌چه خواندید ماجرای پشت‌صحنه یکی از برندهای پوشاک است که در سال‌های اخیر با اعتراضات فراوانی مواجه شده و سعی کرده وضعیت را اصلاح کند، هرچند خیلی موفق نبوده. متأسفانه کارخانه‌ها و تولیدی‌های دیگری هم هستند که وضعیتشان به همین شکل است. البته این به این معنا نیست که همه کارخانه‌ها و تولیدی‌ها، چنین شرایطی دارند. جالب است بدانید یک گروه از دانش‌آموزان در انگلستان تصمیم گرفتند برای مدیریت کارخانه تولیدکننده یونیفرم‌های مدرسه‌شان نامه بنویسند و از آن‌ها درخواست کنند که در مورد وضعیت کارگران کارخانه شفاف‌سازی کنند. آن‌ها تا امروز توانسته‌اند ۵۰۰ امضا جمع کنند.^۳

الف) متن را دوباره با دقت بخوانید و عوامل موثری که در کشورهای اندونزی، بنگلادش، کامبوج و تایلند به صاحبان کارخانه‌ها کمک کرده تا بتوانند به این شکل با کارگران برخورد کنند را بنویسید.

- ۱-
- ۲-
- ۳-
- ۴-

ب) به نظر شما کارگران چگونه می‌توانند شرایط فعلی خود را تغییر دهند؟

-۱

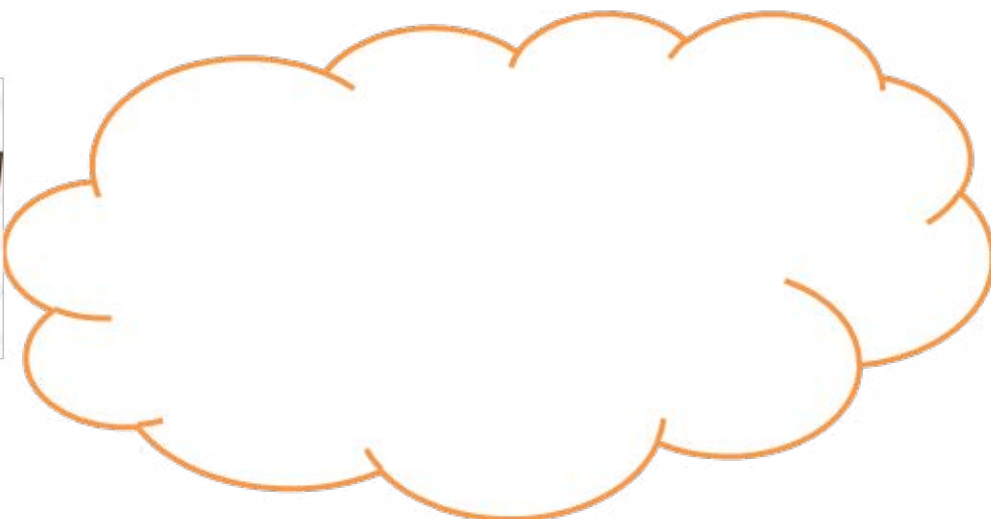
-۲

-۳

-۴

ج) از زبان هریک از شخصیت‌های زیر توضیح دهید که چه تغییراتی لازم است تا شرایط کار و زندگی آنان بهتر بشود؟

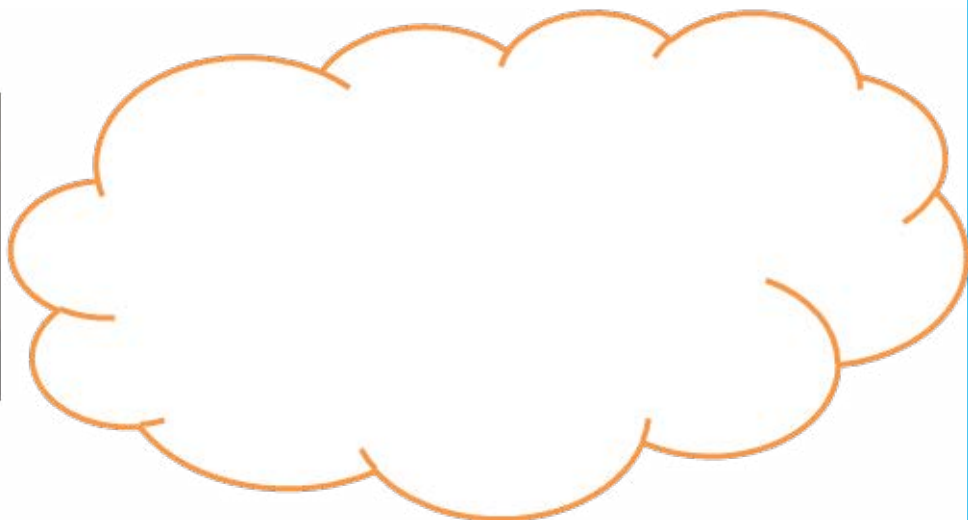
تغییرات مورد نیاز از نظر کارگر کارخانه:

تغییرات مورد نیاز از نظر یک کودک کار:

(قابل توجه معلمان: بسیاری از افراد شرایط کودک کار را با افزایش دست مزد و یا راحتی کارش بهبود یافته فرض میکنند اما جزیی از حقوق کودک بازی و تحصیل و دوری از کار است.)

د) قطعاً افرادی موافق این سیستم هستند و آن را به نفع کشورهای فقیر می دانند. آنها چه می گویند؟ (از بزرگترها کمک بگیرید)

اطلاعات تماس:

@baztabschool

@baztabschool

ایمیل:

info@baztabschool.ir

وبسایت: baztabschool.ir